

ВЈЕЖБА ιθ'. Αναλιζирај и преведи: **α'** Ἡλιξ ἡλικᾶ τέρπει. **β'** Οἱ στρατιώται τῆς ἐλευθηριάς φύλακές εἰσίν. **γ'** Ὁ λύκος τὴν τριχᾶ, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει. **δ'** Κόραξ κόρακι φίλος. **ε'** Οἱ παλαιοὶ στρατιώται θώρακᾶς χαλκοῦς φέρουσιν. **ζ'** Θαυμάζομεν τοὺς Ἀράβων ἐλαφροὺς ἵππους. **ζ'** Αἱ φόρμιγγες τοὺς τῶν ἀνθρώπων θυμοὺς τέρπουσιν. **η'** Τοῖς ἀνθρώποις αἱ αἶγες ὠφέλιμαί εἰσίν. **θ'** Τοῖς Κύκλωψιν ὀφθαλμὸς ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου ἦν.

Г р а д и в о : промјена именица лабијалних и гутуралних основа (GGJ, §115-122). (GGJ, §)

П о ј а в е : *енклиза*, у φύλακές εἰσίν и ὠφέλιμαί εἰσίν; *елипса*, тј. изостанак гл. εἶμι, у φίλος (sc. ἐστίν); *реклија* гл. грч. θαυμάζω (+acc) и лат. *miror* (+acc) која се разликује од реклије срп. гл. *divitui ce* (+dat); *присвојни датив* (*dativus possessivus*), у грч. τοῖς Κύκλωψιν ὀφθαλμὸς ἦν, који се на латински преводи такође присвојним дативом (*Cyclopibus oculus erat*) а на српски помоћу номинатива и глагола *имати* (*Κικλοπι су имали око*).

А н а л и з а : Именице: **αἶγες** – nom fpl, αἶξ *capra*, *коза*; **ἀνθρώποις** – dat mpl, ἀνθρωπος *homo*, *vir*, *човјек*; **ἀνθρώπων** – gen mpl, ἀνθρωπος *homo*, *vir*, *човјек*; **Ἀράβων** – gen mpl, Ἄραβ *Arabs*, *Арапин*; **γνώμην** – acc fsg, γνώμη *mens*, *ћуд*; **ἐλευθηριάς** – gen fsg, ἐλευθηρία *libertas*, *слобода*; **ἡλιξ** – nom msg, ἡλιξ *aequalis*, *врињак*; **ἡλικᾶ** – acc msg, ἡλιξ *aequalis*, *врињак*; **θυμοὺς** – acc mpl, θυμός *animus*, *срце*, *душа*; **θώρακᾶς** – acc mpl, θώραξ *thorax*, *оклоп*; **ἵππους** – acc mpl, ἵππος *equus*, *коњ*; **κόρακι** – dat msg, κόραξ *corvus*, *гавран*; **κόραξ** – nom msg, κόραξ *corvus*, *гавран*; **Κύκλωψιν** – dat mpl, Κύκλωψ *Cyclops*, *Κικлоп*; **λύκος** – nom msg, λύκος *lupus*, *вук*; **μέσῳ** – dat nsg, μέσον *medium*, *средина*; **μετώπου** – gen nsg, μέτωπον *frons*, *чело*; **ὀφθαλμὸς** – nom msg, ὀφθαλμός *oculus*, *око*; **στρατιώται** – nom mpl, στρατιώτης *miles*, *војник*; **τριχᾶ** – acc fsg, θριξ *pilus*, *длака*; **φόρμιγγες** – nom fpl, φόρμιγξ *testudo*, *форминга*; **φύλακες** – nom mpl, φύλαξ *custos*, *чувар*. Придјиви: **ἐλαφροὺς** – acc mpl, ἐλαφρός *celer*, *брз*; **παλαιοὶ** – nom mpl, παλαιός *antiquus*; **φίλος** – nom msg, φίλος *amicus*, *carus*, *мио*, *драг*; **χαλκοῦς** – acc mpl, χαλκοῦς *aeneus*, *бронзан*, *бакаран*; **ὠφέλιμαί** – nom fpl, ὠφέλιμος *utilis*, *користан*. Члан: **αἱ** – nom fpl, *ή*; **ὁ** – nom msg, *ό*; **οἱ** – nom mpl, *ό*; **τὴν** – acc fsg, *ή*; **τῆς** – gen fsg, *ή*; **τοῖς** – dat mpl, *ό*; **τοῦ** – gen nsg, *τό*; **τοῦς** – acc mpl, *ό*; **τῶν** – gen mpl, *ό*. Глаголи: **ἀλλάττει** – 3sg ind praes act, ἀλλάττω *muto*, *мијењати*; **εἰσί(ν)** – 3pl ind praes act, εἶμι *sum*, *бити*; **ἦν** – 3sg ipf act, εἶμι *sum*, *бити*; **θαυμάζομεν** – 1pl ind praes act, θαυμάζω *miror*, *divitui ce*; **τέρπει** – 3sg ind praes act, τέρπω *delecto*, *радоваати*, *веселиати*; **τέρπουσ(ν)** – 3pl ind praes act, τέρπω *delecto*, *веселиати*; **φέρουσ(ν)** – 3pl ind praes act, φέρω *fero*, *носиати*. Предлози: **ἐν** – + dat, *in*, *y*. Речце: **οὐ** – *non*, *не*.

Т r a n s l a t i o : **i.** *Aequalis aequalem delectat.* **ii.** *Milites libertatis custodes sunt.* **iii.** *Lupus pilum mutat, non mentem.* **iv.** *Corvus corvo amicus.* **v.** *Antiqui milites thoraces aenos ferunt.* **vi.** *Miramur celeres Arabum equos.* **vii.** *Testudines hominum animos (animos humanos) delectant.* **viii.** *Caprae hominibus utiles sunt.* **ix.** *Cyclopibus oculus in frontis medio (media in fronte) erat.*

П р е в о д : **1.** Врињак врињака радује. **2.** Војници су чувари слободе. **3.** Вук длаку мијења, не ћуд. **4.** Гавран (је) гаврану мио. **5.** Древни војници носе бронзане оклопе. **6.** Дивимо се брзим коњима Арапа (брзим коњима арапским). **7.** Форминге радују срца људи (људска срца). **8.** За људе козе су корисне. (Козе користе људима.) **9.** Киклопи су имали око на средини чела.

ВЈЕЖБА κ'. Αναλιζирај и преведи: **α'** Ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν καλὸν ἐστίν. **β'** Οἱ Σпартиάται σώματος εὐεξία ἀγάλλονται. **γ'** Οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, ὅτι τρέφεται ἡ ψυχὴ μαθήμασιν. **δ'** Σὺν ἀγαθῇ ἐλπίδι εἰς τὴν μάχην ἐρχόμεθα. **ε'** Χάρις μὲν χάριν, ἔρις δ' ἔριν τίκτει. **ζ'** Τῶν Κρόνου παίδων Ἄιδης βασιλεύει τῶν νεκρῶν. **ζ'** Οἱ μὲν τέττιγες ἡμέρᾶς ἄδουσιν, αἱ δὲ γλαῦκες νυκτὸς. **η'** Τοῖς πολίταις πρέπει τῶν πολιτικῶν πραγμάτων φροντίζειν.

Г р а д и в о : промјена именица денталних основа (GGJ, §123-130).

П о ј а в е : *енклиза*, у καλὸν ἐστίν; *инструментални датив* (*dativus instrumenti*), у εὐεξία, који се на латински преводи аблативом (*bona habitudine*) а на срп. инструменталом (*стаменошћу*); *супстантивизација придјева*,

у ои παλαίοι (= срп. *древни људи*) и ои νεκροί (= срп. *мртваци*); *изрчна реченица* ὅτι τρέφεται ἡ ψυχὴ μαθήμασιν, која се на српски преводи такође изричном реченицом (*да се душа храни учењем*) а на латински акузативом са инфинитивом (*labōremanītam studiis vesci*); *рекција* грч. гл. βασιλεύω (+gen) која се разликује од рекције лат. гл. *regno* (+abl) и срп. гл. *краљевати, владати* (+int); *безлични глагол*, у прѣпеи, који се на грчком конструише са дативом и инфинитивом (τοῖς πολιταῖς πρέπει φροντίζειν), за разлику од латинског и српског, гдје се, на латинском, гдје му одговара лат. гл. *decet*, конструише са акузативом и инфинитивом (*decet cives curāre*), односно, на српском, гдје му одговара срп. гл. *доликовати*, са дативом и изричном реченицом (*грађанима доликује да се брину*); *генитив времена* (*genitīvus temporis*), у *ἡμέρας* и *νυκτός*, који се на латински преводи помоћу аблатива времена, прилога (*noctu*) или предлошке конструкције (*de die*) а на српски помоћу прилога (*дану, ноћу*) или предлошке конструкције (*по дану, по ноћи*).

А н а л и з а : **Именице:** Ἄιδης – nom msg, Ἄιδης *Pluto, Хад*; γλαυκῆς – nom fpl, γλαυξ *ulūla, сова*; ἐλπίδι – dat fsg, ἐλπίς *spes, нада*; ἔρῖν – acc fsg, ἔρις *contentio, свађа*; ἔρις – nom fsg, ἔρις *contentio, свађа*; εὐεξία – dat fsg, εὐεξία *bona habitudo, добро држање, стаменост*; ἡμέρας – gen fsg, ἡμέρα *dies, дан*; Κρόνου – gen msg, Κρόνος *Saturnus, Крон*; μαθήμασιν – dat npl, μάθημᾶ *studium, научно, учење*; μάχην – acc fsg, μάχη *pugna, proelium, битка, бој*; νεκρών – gen mpl, νεκρός *mortuus, мртвак*; νυκτός – gen fsg, νύξ *nox, ноћ*; παιδῶν – gen mpl, παῖς *filius, filia, либѐри, син, кћи, дјеца*; πατρίδος – gen fsg, πατρίς *patria, отаџбина, домовина*; πολιταῖς – dat mpl, πολίτης *civis, грађанин*; πραγμάτων – gen npl, πράγμα *res, negotium, дело, посао*; Σпартиάται – nom mpl, Σпартиάτης *Lacedaemonius, Spartānus, Спартанаци*; σώματος – gen nsg, σῶμα *corpus, тијело*; τέττιγες – nom mpl, τέττιξ *cicada, цврчак*; χάριν – acc fsg, χάρις *amor, љубав*; χάρις – nom fsg, χάρις *amor, љубав*; ψυχῆ – nom fsg, ψυχή *anīma, душа*. **Пријеве:** ἀγαθῆ – dat fsg, ἀγαθός *bonus, добар*; καλόν – nom nsg, καλός *pulcher, bonus, decōrus, лијеп, добар*; **палаίοι** – nom mpl, παλαιός *antīquus, vetus, стар, древан*; **πολιτικῶν** – gen npl, политикός *publicus, јавни, државни*. **Члан:** αἱ – nom fpl, ἡ; ἡ – nom fsg, ἡ; οἱ – nom mpl, ὁ; τῆν – acc fsg, ἡ; τῆς – gen fsg, ἡ; τοῖς – dat mpl, ὁ; τῶν – gen mpl / npl, ὁ. **Глаголи:** ἀγάλλονται – 3pl ind praes act, ἀγάλλομαι *superbus sum, дичити се*; ἄδουσιν – 3pl ind praes act, ἄδω *cano, пјевати*; ἀποθνήσκειν – inf praes act, ἀποθνήσκω *morior, умирати, мријети*; βασιλεύει – 3sg ind praes act, βασιλεύω *regno, краљевати, владати*; ἐρχόμεθα – 1pl ind praes mp, ἐρχομαι *proficiscor, ићи, полазити*; ἐστί(ν) – 3sg ind praes act, εἰμι *sum, бити*; λέγουσιν(ν) – 3pl ind praes act, λέγω *dico, говорити, казати*; πρέπει – 3sg ind praes act, πρέπει *decet, пристоији се, доликује*; тиктеи – 3sg ind praes act, тикτώ *pario, рађати*; τρέφεται – 3sg ind praes mp, τρέφομαι *vescor, хранити се*; φροντίζειν – inf praes act, φροντίζω *curo, мислити на, бринути се за*. **Везници:** ὅτι... – acc + inf, да. **Предлози:** εἰς – + acc, *in, у*; σὺν – + dat, *cum, са*; ὑπέρ – + gen, *pro, за*. **Речце:** μὲν ... δὲ – *... autem, vero, ... a*.

T r a n s l a t i o : i. Pulchrum (Decōrum) est pro patria mori. **ii.** Lacedaemonii bona corporis habitudīne superbi sunt. **iii.** Dicunt antīqui anītam studiis vesci. **iv.** Bona cum spe in pugnam proficiscimur. **v.** Amor amōrem, contentio conentionem parit. **vi.** Morutis e Saturni libēris Pluto regnat. **vii.** De die cicadae, noctu vero ulūlae canunt. **viii.** Cives decet publica curāre.

П р е в о д : 1. Лијепо је мријети за отаџбину. 2. Спартанци се диче стаменоуићу тијела (тјелесном стаменоуићу). 3. Стари људи кажу да се душа храни учењем. 4. Са добром надом полазимо у битку. 5. Љубав рађа љубав, а свађа свађу. 6. Мртвацима од дјеце Крона (Кронове дјеце) влада Хад. 7. Цврчци пјевају по дану, а сове по ноћи. 8. Грађанима доликује да се брину за јавне послове.

ВЈЕЖБА κ'. Анализирај и преведи: **α'** Τοῖς μὲν ποσὶ βαδίζομεν, τοῖς δὲ ὀφθαλμοῖς βλέπομεν. **β'** Τὰ ἄστρα τὰς ὥρας τῆς νυκτός ἐμφανίζει. **γ'** Αἱ πονηραὶ ἐλπίδες, ὥσπερ οἱ κακοὶ ὀδηγοὶ, ἐπὶ τὰ ἀμαρτήματα ἄγουσιν. **δ'** Θάνατος ἐστὶ χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώματος. **ε'** Χαλεπαὶ φροντίδες εἰσὶ λυπηραὶ τῇ ψυχῇ. **ς'** Δίκαιόν ἐστὶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος στρατεῦεσθαι. **ζ'** Ἦφαιστος τῷ πόδε χωλός ἦν. **η'** Τῆς ἡμέρας οἱ ἄλλοι ὄρνιθες τὴν γλαυκᾶ περιπέτονται καὶ τίλλουσιν.

П о ј а в е : **инструментални датив** (*datīvus instrumenti*), у ποσὶν и ὀφθαλμοῖς, који се на латински преводи аблативом (*pedibus, oculis*) а на срп. инструменталом (*ногама, очима*); **конгруенција** nom npl са 3sg глагола (τὰ ζῳᾶ τρέχει), у τὰ ἄστρα ἐμφανίζει; **енклиза**, у θάνατος ἐστὶν и δίκαιόν ἐστὶν; **ортотонација енклитике**, у φροντίδες εἰσὶν; **парафраза**, у грч. χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώματος, тј. лат. *anīmae corporisque separatio*, и у грч. εἰσὶ λυπηραὶ τῇ ψυχῇ, тј. лат. *anīmae molestiam afferunt* и срп. *души задају тугу*; **акузатив обзира** (*accusatīvus limitatiōnis*), у τῷ πόδε χωλός, који се на латински преводи аблативом (*ambōbus pedibus claudus*) а на срп. или са пред. *по* (+loc) или помоћу израза *са обзиром на* (+acc) (*χρὸμ са обзиром на обје ноге*; **генитив времена** (*genitīvus*

tempōris), у *ἡμέρᾱς*, који се на латински преводи помоћу аблатива времена, прилога или предлошке конструкције (*de die*) а на српски помоћу прилога (*дану*) или предлошке конструкције (*по дану*).

А н а л и з а : Именице: **ἁμαρτήματᾶ** – acc npl, ἁμαρτήμα *error*, *погрешка*; **ἄστρᾶ** – nom npl, ἄστρον *sidus*, *astrum*, *звјезда*, *звјезда*; **γλαυκᾶ** – acc fsg, γλαυξ *ulūla*, *сова*; **ἐλπίδες** – nom fpl, ἐλπίς *spes*, *expectatio*, *нада*; **Ἥφαιστος** – nom msg, Ἥφαιστος *Vulcānus*, *Хефест*; **θάνατος** – nom msg, θάνατος *mors*, *смрт*; **ἡμέρᾱς** – gen fsg, ἡμέρᾱ *dies*, *дан*; **νοκτός** – gen fsg, νύξ *nox*, *ноћ*; **ὀδηγοί** – nom mpl, ὀδηγός *dux*, *вођа*; **ὄρνιθες** – nom mpl, ὄρνις *avis*, *птица*; **ὀφθαλμοίς** – nom mpl, ὀφθαλμός *ocūlus*, *око*; **πατρίδος** – gen fsg, πατρίς *patria*, *отаџбина*, *домовина*; **πόδε** – acc mdu, πούς *pes*, *нога*; **ποσι** – dat mpl, πούς *pes*, *нога*; **σώματος** – gen nsg, σῶμα *corpus*, *тијело*; **φροντίδες** – nom fpl, φροντίς *cura*, *брига*; **χωρισμός** – nom msg, χωρισμός *separatio*, *одвајање*; **ψυχῇ** – dat fsg, ψυχή *anīma*, *душа*; **ψυχῆς** – gen fsg, ψυχή *anīma*, *душа*; **ῥᾶς** – acc fpl, ῥᾶ *tempus*, *hora*, *вријеме*, *доба*, *час*. Придјиви: **ἄλλοι** – nom msg, ἄλλος *alius*, *други*; **δίκαιον** – nom nsg, δίκαιος *aequus*, *justus*, *праведан*; **κακοί** – nom mpl, κακός *mālus*, *nequam*, *зао*, *лоуи*; **λοιπῶν** – nom fpl, λοιπός *molestiam affērens*, *који задаје тугу*; **πονηραί** – nom fpl, πονηρός *mālus*, *pravus*, *imprōbus*, *зао*, *опак*; **χαλεπαί** – nom fpl, χαλεπός *durus*, *molestus*, *aerumnōsus*, *тежак*, *мучан*; **χολός** – nom msg, χολός (+ acc) *claudus* (+ abl), *хром*. Члан: **αἱ** – nom fpl, *ἡ*; **οἱ** – nom mpl, *οἱ*; **τά** – nom / acc npl, *τό*; **τάς** – acc fpl, *ἡ*; **τῆ** – dat fsg, *ἡ*; **τήν** – acc fsg, *ἡ*; **τῆς** – gen fsg, *ἡ*; **τοῖς** – dat mpl, *οἱ*; **τῶ** – acc mdu, *ὁ*. Глаголи: **ἄγουσιν** – 3pl ind praes act, ἄγω *ago*, *duco*, *водити*; **βαδίζομεν** – 1pl ind praes act, βαδίζω *ambūlo*, *ходати*; **βλέπομεν** – 1pl ind praes act, βλέπω *video*, *specto*, *intueor*, *гледати*, *видјети*, *мотрити*; **εἰσίν** – 3pl ind praes act, εἰμι *sum*, *бити*; **ἐμφανίζει** – 3sg ind praes act, ἐμφανίζω *ostendo*, *показивати*; **ἐστί** – 3sg ind praes act, εἰμι *sum*, *бити*; **ἦν** – 3sg ipf act, εἰμι *sum*, *бити*; **περιπέτονται** – 3pl ind praes mp, περιπέτομαι *circumvōlo*, *облијетати*; **στρατεύεσθαι** – ind praes mp, στρατεύω *militō*, *ићи у војску*; **τίλλουσιν** – 3pl ind praes act, τίλλω *vello*, *чупати*, *черупати*. Прилози: **ὥσπερ** – *ut*, *velut*, *упробо као*. Предлози: **ἀπό** – + gen, *a*, *од*; **ἐπί** – + acc, *in*, *ad*, *у*, *ка*; **ὑπέρ** – + gen, *pro*, *за*. Везници: **καί** – *et*, *-que*, *и*. Речце: **μὲν ... δὲ** – *et ... autem*, *et ... a*.

T r a n s l a t i o : **i.** *Pedibus ambulāmus, oculis autem vidēmus.* **ii.** *Sidēra horas noctis ostendunt.* **iii.** *Expectatiōnes imprōbae velūt duces māli in errōres ducunt.* **iv.** *Mors anīmae corporisque separatio est.* **v.** *Curae aerumnōsae anīmae molestiam affērunt.* **vi.** *Aequum est pro patria militāre.* **vii.** *Vulcānus ambobus pedibus claudus erat.* **viii.** *Vlūlam de die aliae aves circumvōlant vellutnque.*

П р е в о д : **1.** Ногама ходамо, а очима гледамо. **2.** Звјезда показују доба ноћи. **3.** Зле наде, попут лоших вођа, воде ка погрешкама. **4.** Смрт је одвајање душе од тијела. **5.** Мучне бриге души задају тугу. **6.** Праведно је ићи у војску за отаџбину. **7.** Хефест је био хром с обзиром на обје ноге (хромих ногу). **8.** По дану сову друге птице облијетају и черупају (sc. је).